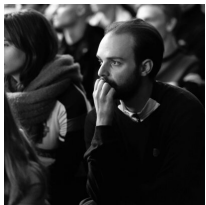

História Do Olho

JANAINA LEITE

Opgepoetste transgressie

Elie Agniel

Gezien op 21 mei 2026

Hallen van Schaarbeek, Brussel, in het kader van Kunstenfestivaldesarts 2026

Voor 'História Do Olho' trommelde Braziliaanse regisseuse Janaina Leite twaalf acteurs op die een band hebben met de porno-industrie. Ze begeleiden het publiek naar de donkere krochten van 'Histoire de l'œil' (1928) van de Franse auteur Georges Bataille. Het boek beschrijft de seksuele ervaringen van twee adolescenten die tot steeds grotere perversies leiden. Die zie je hier uitgebeeld op het podium. Hoewel het een zeer expliciete voorstelling oplevert, slaagt Leite er (gelukkig) niet in om de transgressies al te goor te maken.

24 MEI 2026

De sfeer in de grote zaal van De Hallen van Schaarbeek is uitgelaten. Aan drie kanten staan tribunes rond een dansvloer uit lange, zwarte vinylmatten. Op een podium staan wat gitaren, drums en een synthesizer. Twaalf acteurs staan op bonkende muziek te dansen. Het duurt een hele tijd voordat iedereen zijn plek heeft gevonden en 'História Do Olho' werkelijk van start gaat.

Bataille revisited

Een eerste acteur neemt een stoel en zet zich midden op de afgebakende speelvloer. Hij vertelt hoe hij voor de eerste keer via een pornosite geld maakte. Via een webcam vraagt een man hem zijn telefoonnummer voor 'een afspraakje'. Voor 50 Braziliaanse real (om en bij 8€) heeft hij seks met de onbekende. Een jaar later staat hij voor de eerste keer op een pornoset. Sindsdien won hij een reeks prestigieuze prijzen met zijn filmprestaties.

Twee andere spelers vervoegen hem daarna. De ene specialiseert zich in 'sissy maid', waarbij klanten zich als vrouwen verkleden, de andere speelt online een 'cyber succubus', een demonische figuur die alle seksueel genot (of zaad) uit iemand probeert te zuigen. Ook de bandleden nemen even het woord. Een van hen onthult dat hij aangetrokken is tot *gore* video's: foto's en video's met zo expliciet mogelijk geweld. Met kettingzaag onthoofde lijken, bijvoorbeeld.

In 'Histoire de l'oeil' ontdekken een verteller en zijn jeugdvriendin, Simone, hun seksualiteit.

Pas wanneer een van de acteurs een bord en een kan op de stoel in het midden van de ruimte zet, kondigt een acteur het eerste hoofdstuk uit 'Histoire de l'œil' aan. In dat korte werk ontdekken een verteller en zijn jeugdvriendin, Simone, hun seksualiteit. Het begint nog braaf als de verteller Simone uitdaagt om met haar blote billen in een bord vol melk te gaan zitten. Daarna ontaarden hun spelletjes heel snel. Hun perversies kennen geen maat.

Opgelet, gevoelige zielen, dit is geen vrolijke materie. De twee winden een braaf meisje, Marcelle, zo hard op dat het zich tijdens een uit de hand lopend feestje in een kast opsluit om er zich luidkeels te masturberen. Als gevolg daarvan belandt ze in een psychiatrische instelling. Als ze daaruit weer ontslagen wordt tronen de twee vrienden haar mee naar hun huis en terroriseren haar daar tot ze zelfmoord pleegt. Vervolgens verliezen ze naast het lijk van het meisje hun maagdelijkheid.

In een tweede deel van het boek wordt de perversiteit alleen maar grover. De twee vrienden vluchten naar een Engelsman in Spanje, waar ze eerst nog een onschuldige verkrachten in een zwijnenstal, Simone tijdens een corrida stierentestikels in haar vagina steekt en later een pastoor tijdens de biecht opvrijt, verkracht, vermoordt en ook zijn oog in haar vagina laat verdwijnen.

Live porno?

De interpretatie van de Braziliaanse regisseuse Janaina Leite en haar groep acteurs focust op het perverse in Batailles werk. De spelers verdeelden de veertien hoofdstukken onder elkaar, en voeren daarover dan elk op hun manier de regie, met de anderen als spelers. Net als bij Bataille neemt de intensiteit van de grofheid scène na scène toe. Het bord met melk blijft al bij al braaf. De tweede scène toont echter meteen hoe moeilijk dit boek naar het podium te vertalen is. Hoe breng je porno op een scène?

Porno heeft een precies doel: het wil de kijker stimuleren in zijn opwindings, maar in het theater wil je liefst geen masturberend publiek. De regisseur van deze scène besloot dan maar om alle perverse acties te verdelen over alle andere acteurs. Er ontstaat zo een totale kakofonie. Een acteur plast op een tafellaken, een ander probeert over te geven in een emmer, een Marcelle doet alsof ze zich masturbeert, luid roepend vanuit een constructie op wielen die de hele voorstelling lang als kast of tafel zal dienen.

In een ronde 'truth or dare' krijgt iemand kletsen, de ander moet dan weer bijten in de borsten van een van de acteurs.

Het vervolg van de voorstelling volgt een vast patroon. Spelers vertellen over hun relatie met porno of intense seksuele praktijken, een hoofdstuk uit het boek wordt voorgelezen en opgevoerd. De ene ontdekte op 13 jaar de pornoblaadjes van diens oom en schreef zich erg jong in op een *camgirl* site. Terwijl de bende een joint laat rondgaan, mijmeren ze over de gelijkenissen tussen het oog en een ei, een van de acteurs breekt eieren met haar billen, zoals Simone deed in het boek.

Ook het publiek moet meermaals meedoen. In een ronde ‘*truth or dare*’ krijgt de ene kletsen, de andere moet dan weer bijten in de borsten van een van de acteurs. Tijdens een pauze krijgt iedereen die dat wil een bekertje sterke drank. Ondertussen plassen acteurs op een collega die vrolijk in een opblaasbaar zwembadje zit.

Perversie en transgressie

‘Histoire de l’œil’ is geen pretje om te lezen. Niet enkel door de afstandelijke beschrijvingen van gruwelijke daden – al lees ik liever niet elke dag over verkrachte priesters en uitgerukte ogen. Wat vooral onaangenaam is, is dat je tijdens het lezen toch een soort aantrekking voelt tot de inhoud. Bataille schreef dit werk volgens Leite op aanraden van zijn psychiater, maar het kadert ook binnen zijn filosofische levensopvatting. Leite citeert Bataille zelf: seks is een parodie op misdaad. Volgens de Franse filosoof produceert elke samenleving een overmaat aan energie. Die moeten we ergens kwijt. Lange tijd kende de samenleving manieren om dat op een gecontroleerde manier te doen, bijvoorbeeld met Dionysische feesten of carnaval.

Erotiek is voor Georges Bataille per definitie niet-reproductief en dus ook verbonden met het abjecte.

De burgerlijke samenleving die ontstond sinds de moderniteit wil echter alles productief maken in zijn obsessie met accumulatie en behoud. Ze onderdrukt zo het verlangen om net het omgekeerde te doen, om de overmaat aan energie te laten uitmonden in extreme verspilling. Voor Bataille borrelt dat dan op tot transgressie, de regels overschrijden. Erotiek is voor hem per definitie niet-reproductief en dus ook verbonden met het abjecte. Jezelf verliezen doe je niet op een beheerste, nette manier. Zijn ‘Histoire de l’œil’ verkent de grenzen van die transgressie.

‘História Do Olho’ wil tonen hoe porno ook deel uitmaakt van deze nood aan transgressie, door fantasieën live op een scène te brengen. Dat werkt tot op zekere hoogte. De acteurs, getrainde pornosterren, durven heel wat en gaan best ver. Een van hen laat zich ophangen aan haken door haar vel, een ander laat een toeschouwer onder begeleiding haar hele hand in haar vagina steken. Het publiek wordt uitgenodigd om er met zijn neus op te zitten en krijgt instructies voor wie dat thuis ook eens wil proberen. Al die *kinks* en fetisjen zijn dan ook een uiting van transgressie.

Professionele uitspatting

Toch is er meer aan de hand in de voorstelling. De agressie, de totale verwoesting en het isolement dat je voelt tijdens transgressie ontbreekt. De individualiteit van je lusten kom je (misschien gelukkig) maar sporadisch tegen in het stuk. De afschuw in het lezen van Bataille ligt niet enkel in de daden van de personages, niet enkel in hun sadisme, maar ook in het feit dat niet iedereen meerderjarig is of instemt. De reeks verkrachtingen is niet min. Daar loopt Leite natuurlijk omheen.

Hoe extreem de praktijken die ze toont ook zijn, hoe fascinerend en moeilijk het ook is om iemand op een speelveld perversie te zien spelen, het blijkt opvallend genoeg makkelijk om je terug te trekken in het idee dat dit professionele, ervaren acteurs zijn. Ze vragen dan ook de hele tijd toestemming aan elkaar om

elkaar aan te raken. De transgressie voelt daardoor opgepoetst, en dat is net wat niet kan. De goorheid wordt al snel representatie, deel van een veilig spel.

Het is opvallend hoe je daardoor als toeschouwer, ondanks alle expliciete beelden, toch op je honger blijft zitten. 'História Do Olho' ontmaskert eigenlijk de zogenaamde transgressie die porno en theater ons beloven. Hoewel de daden echt zijn, voel je dat ze niet uit een echt verlies van de acteurs komen. Theater en porno blijven productief, creëren iets en laten geen ruimte voor reële verspilling.

Op één cruciaal moment na. Vlak voor de vrouw met vleeshaken door haar lijf wordt opgetakeld, schreeuwt ze woedend naar de man die haar moet begeleiden. Door de luide muziek is wat ze zegt niet te verstaan, maar haar lichaamstaal lijkt te smeken om niet door te doen. De man verpinkt echter niet en beveelt zelfs om de touwen aan te spannen, onder protest van de vrouw. Dat ik me de wanhoop niet inbeeldde bleek onbetwistbaar toen een heleboel acteurs na de scène het podium in paniek afliepen en maar mondjesmaat terugkwamen. In de blik van die ene man zat dan toch een pure transgressie.